

Б ъ л г а р с к а а к а д е м и я н а н а у к и т е

Институт за държавата и правото

СТАНОВИЩЕ

ОТ ПРОФ. Д-Р ИРЕНА ИЛИЕВА

**Институт за държавата и правото, Българска академия на науките,
София 1000, ул. „Сердика” № 4, тел. 987 49 02**

член на научно жури (Заповед № РД 38-815/22.12.2016 г. на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ проф. дфн А. Герджиков) за публична защита на дисертационния труд на Деница Николова Велчева – задочна докторантка в професионално направление 3.6. Право (Международно право и международни отношения – Международни отношения) в катедра „Международно право и международни отношения” на Юридическия факултет на Софийския университет Св. Климент Охридски” на тема:

“ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ, ЕНЕРГИЙНА ДИПЛОМАЦИЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗА БЪЛГАРИЯ”

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР” по професионално направление 3.6. Право (Международно право и международни отношения – Международни отношения)

I. Общо описание на представения дисертационен труд

Докторантката е представила дисертационен труд в обем от 224 нестандартни страници, включително увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и приложение.

Трудът е посветен на особено актуален, сравнително нов за международните отношения проблем за енергийната сигурност и енергийната дипломация, вплетен в жизнено важен за българската икономика и държава дискурс.

Тезата на дисертацията е, че главната перспектива пред енергийната сигурност и дипломация на България е умелото лавиране между центровете на сила, както и между страните доставчици на енергоресурси като цяло; други реални перспективи са енергийните иновации, добивът на собствени конвенционални енергийни източници, енергоспестяването и рационалното потребление на енергийните ресурси.

Изследването е логично структурирано в три големи части: теоретична, структуроопределяща и практически ориентирана - фокусирана върху перспективите на България в енергийната сигурност и енергийната дипломация.

Разпределението на изследването е сравнително балансирано с обоснован превес на Глава трета, посветена на перспективите пред България.

В увода (8 с.) авторката поставя проблема за енергийната сигурност в контекста на общото понятие за „сигурност“ в международните отношения, дефинира обекта, предмета, основната теза. Ясно и точно са формулирани целите и задачите на труда, направен е преглед на най-важната релевантна литература, посочена е използваната методология.

Глава първа (в обем от 50 с.) е посветена на теоретичните аспекти на енергийната сигурност и енергийната дипломация.

Тя логично е структурирана в пет параграфа и последователно анализира понятието „енергийна сигурност“, корелацията между екологичния, икономическия и енергиен аспект на сигурността, понятието „енергийна дипломация“ и съотношението ѝ с енергийната сигурност и международните преговори по тези проблеми. Като анализира различни стратегически документи на Международната енергийна агенция, НАТО, ЕС, Руската федерация и България в контекста на съвременното развитие на концепцията за сигурността Деница Велчева извежда собствено понятие за „енергийна сигурност“ (с. 30). В корелацията между екологичния, икономически и енергиен аспект на сигурността авторката акцентира върху екологичния и го разглежда като част от „меката сила“ на субектите на международните отношения. На основата на доктринални и институционални дефиниции е формулирано собствено понятие за „енергийна дипломация“ в широк и тесен смисъл (с. 46). Изведени и систематизирани са характерните особености на международните преговори по енергийните въпроси.

Глава втора (39 с.) изследва влиянието на международната среда върху енергийната сигурност и дипломацията. В нея Деница Велчева се опитва да позиционира предмета на изследване в условията на неопределената структура на системата на международните отношения, особено по „разломните линии“ между два центъра на сила. Ясно е характеризирана енергийната дипломация на Руската федерация и отражението ѝ върху енергийната сигурност на България. Критично са анализирани новата „Международна енергийна харта“ (2015 г.) и уредбата и Договора за функциониране на ЕС (чл. 194 и клаузата за солидарност чл. 122, т. 1ДФЕС). В последния параграф на тази Глава е представена вътрешноправната уредба в България, справедливо характеризирана като „една от най-бързо променящите се и най-силно влияещите се от злободневието на политическите процеси“.

В трета глава (64 с.) са очертани перспективите за България в областта на енергийната сигурност и енергийната дипломация. В нея е отделено внимание на проекта „Северен поток“, „Южен газов коридор“, неосъществилите се „Набуко“ и „Южен поток“. Подробно е описана енергийната зависимост на България от Руската федерация и отраженията на този обективен факт върху отношенията между нашата страна и Русия, ЕС и Русия и САЩ-ЕС-Русия. Оптимистични са твърденията на Деница Велчева, че стратегическото географско положение все пак може да изгради външнополитическо поведение, базирано върху лавиране между центровете на сила и извличащо дивиденди в областта на енергийната сигурност. Проследени са отношенията между България и САЩ в енергийната сфера (добив на шистов газ, ТЕЦ „Ей И ЕС Гълъбово и ТЕЦ „КонтурГлобал Марица Изток 3“ и др.), както и интересите на други „актьори“ (Китай, Казахстан, Узбекистан, Туркменистан, Азербайджан, Иран, Турция, Ирак).

В Заключението е направена верификация на поставените изследователски въпроси и на тезата, изведена във въведението.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси в дисертацията

Първото несъмнено достойнство на дисертационното изследване е изборът на темата: енергийната сигурност, енергийната дипломация и перспективите за България не са били предмет на цялостно и задълбочено проучване в българската специализирана литература.

Сред теоретичните приноси следва да посоча:

- Извеждането на собствено авторско понятие за „енергийна сигурност“;
- Позиционирането на дефиницията от гледна точка на общото понятие за „сигурност“ в релация „родово-видово понятие“, както и посочването на хоризонтални взаимовръзки: икономически, екологичен, социален, здравен и др. аспекти;
- Формулирането на авторско понятие за „енергийна дипломация“ в широк и тесен смисъл;
- Формулирането на специфичните характеристики на международните преговори по енергийните въпроси;
- Изграждането на модел на зависимост „енергийна сигурност“-„енергийна дипломация“.

Към практическите приноси отнасям:

- Принос с прогнозен характер е изводът на авторката, че ще ставаме свидетели на доста честна и открита бизнес агресивност между центрoвете на сила или от центрoвете на сила към страните от традиционната им сфера на интереси;
- Моделирането в три опции на системата на международните отношения в десетстепенна скала;
- Препоръките за развиване на национален аналитичен капацитет за изучаване на енергийните отношения между центрoвете на сила;
- Препоръката за диверсификация с особен акцент върху Азербайджан, но също Кипър и Израел, както и разработването на собствени находища.

За общите научни достойнства и приноси на труда съществено значение има и фактът, че в периода на завършването на дисертационния труд Д. Велчева има отпечатани три статии по темата на доктората, едната от която на английски език.

Авторката показва умение да очертае проблематиката на изследването, да използва интердисциплинарна методология и да достигне до съществени теоретични и конкретни предложения и препоръки.

III. Критични бележки и препоръки

Въпреки, че българската литература не е изобилна, липсват някои автори с публикации в материята на енергийната сигурност. Авторката е направила уговорката, че предметът на изследване се влияе динамично от политически (вътрешни и външни фактори), но трудът преобладаващо е построен върху интернет източници.

Посочените критични бележки не са от съществено значение и не се отразяват на качеството на дисертационното изследване и отличното впечатление от него.

IV. Заключение

Изложените преценки за научните приноси на разглежданото дисертационно изследване могат да послужат като основа за оценката на научната подготовка и качества на докторантката.

Това, което може да се обобщи от представения дисертационен труд на Деница Николова Велчева, е способността за избор на актуален проблем, който не е достатъчно разработван в България и същевременно е с огромно практическо значение. Авторката доказва солидна академична подготовка, показва умения да систематизира и критично да осмисля съществуващи научни тези и да заема аргументирана позиция. Използван е подходящ методологически инструментариум.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав в Р България, на чл. 27 от Правилника за неговото прилагане и на чл. 66 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, поради което давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА и предлагам убедено Научното жури да даде на Деница Николова Велчева образователна и научна степен ДОКТОР по научна специалност „право“ (Международно право и международни отношения – Международни отношения).**

Член на научното жури:

Дата: 23.02.2017 г.

Проф. д-р Ирена Илиева